Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J. Телефон: HEnderson 4-0807 4-0237 Тел. УНС: HEnderson 4-1016

РІК LX. Ч. 289. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 30-го ЖОВТНЯ 1952. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS No. 289. JERSEY CITY and NEW YORK. THURSDAY, OCTOBER 30, 1952. VOL. LX

ОБИДВА КАНДИДАТИ ЗДОБУВАЮТЬ НЮ ЙОРК

Щоб здобути для своєї партії 45 голосів у Виборчій Колегії, які дає стейт Ню Йорк, кандидати обидвох великих партій раз-у-раз приїздять до міста Ню Йорку, яке звичайно рішає про перемогу в цілому стейті. У вівторок демократичний кандидат на президента, губ. Адлей Е. Стівенсон мав велетенський успіх у притягненні робітничих мас в кравецькім районі міста, тобто при Сьомій і Восьмій евенях між 34 і 42 вулицями, де в обідній порі зібралося, як обчислюють знавці, 250—300 тисяч осіб. Стиск був такий великий, що грозила катастрофа потоптання людей. Серед натовпу поперериванo дроти, що вели від трибуни промову до голосників у дальших вулицях, тому Стівенсон скоротив свою промову, обмежуючись на ствердженні загальних осягів Демократичної партії.

Після цієї вуличної маніфестації, губернатор поїхав до готелю Комодор на прийняття демократичного жіноцтва, а звідти аніхав на об'їзд сусідніх міст у стейті Ню Джерзі, повертаючися до Ню Йорку увечорі з промовою в найбільшій нюйорській залі Медисон Сквер Гарден, де зібралося 19,000 учасників, а разом з тими, що слухали на дворі, не зважаючи на хвилевий дощ, було 25,000. Після бурхливої овації в його честь, губ. Стівенсон виголосив промову, в якій твердив, що Республіканська партія не поставила жадної програми, а її кандидат, ген. Айзенгавер, під час кампанії змінив своє становище, піддаючися „старій республіканській гвардії".

Республіканський кандидат, ген. Айзенгавер, почав передвиборчу об'їздку міста від повітів Квінс і Нассо, які звичайно дають республіканську більшість при виборах. У часі своєї подорожі, серед якої біля 175,000 людей вітали генерала овацією, він зупинився перед будинком суду в Мінеола і там виголосив промову, якої текст не був поданий наперед до газет. Там він сказав, що адміністрація Трумана понизила повагу Злучених Держав своїми невдачами як у домашній політиці так і в закордонній. Довшу промову виголосив генерал увечері через радіо й телевізію до цілої країни, у якій розбивав закиди, проти нього Демократичної партії. Він спинився головно над закидом наче б то він, як голова ген. штабу в 1947 р. погодився на відтягнення американських військ з Кореї. Він признав, що було обговорювано посунення з уваги на мілитарне положення, але він не годився, як це пізніше зробив уряд за порадою секретаря стейту. Айзенгавер висловив теж здивування, яким чином це найбільше таємниче військове рішення подано тепер до публічного відома в формі проголошення урядового документу. — Генерал об'їздить далі передмістя Ню Йорку, щоб втримати прихильність населення аж до виборів.

СТІВЕНСОН ПЕРЕД ВИСТУПОМ В НЮ ЙОРКУ

Губернатор Адлей Е. Стівенсон, демократичний кандидат на президента ЗДА, безпосередньо перед своїм виступом в Медисон Сквер Гарден в Ню Йорку, де його ентузіястично вітало 25,000 його прихильників, відбув ще цілу низку конференцій, в тому і з фільмовою артисткою Талулаг Бенкгед, як це видно на світлині.

ОБ'ЄДНАНІ НАЦІЇ ЧЕКАЮТЬ НА ВИСЛІД АМЕРИКАНСЬКИХ ВИБОРІВ

Об'єднані Нації, Н. Й. — Генеральна Асамблея Об'єднаних Націй, що почала свою сесію два тижні тому, тепер виразно відкладає вирішування поодиноких справ, очікуючи висліду виборів нового президента З'єдинених Держав Америки. З добре поінформованих джерел заявляють, що теж важливий Політичний Комітет Генеральної Асамблеї „не буде встані" перевести голосування навіть в першій справі, яка є на його порядку нарад, а саме в справі американської резолюції відносно Кореї. Запропоновані Америкою та піддержана 20 іншими країнами резолюція домагається потвердження американського становища на переговорах в справі перемир'я в Кореї. Сьогодні на цю тему мав би промовляти на нарадах Політичного Комітету совєтський міністр закордонних справ Андрей Вишинський, а завтра на цю саму тему забере голос британський представник Селвін Ллойд. Наради в корейській справі запізнились тому, бо Вишинський кілька днів зволікав зі своїм виступом, не подаючи жадних причин. Тепер інші делегати вважають, що перед голосуванням в цій справі краще буде заждати на вислід американських виборів, щоб могти зорієнтуватися в політиці відносно Кореї нового президента ЗДА.

АЛІЯНТИ НЕ ДОРІВНЮЮТЬ СОВЄТАМ В РОЗБУДОВІ АРМІЙ

Париж. — Три найвищі військові дорадники Північно-Атлантійської Ради, що становлять т. зв. постійну групу, відбули вчора цілоденні наради з цивільними представниками Ради, інформуючи їх про теперішнє військове положення в світі та про потреби дальшої розбудови аліянтських збройних сил, щоб могти збалянсувати постійно зростаючу військову силу Совєтського Союзу. Постійну групу становлять американський адмірал Артур С. Девіс, англійський повітряний маршал сер Вільям Еліот та французький генерал Поль Елі. На їхніх нарадах з цивільними представниками Атлантійської Ради були приявні теж головний командант аліянтських збройних сил ген. Метью Риджвей і його шеф штабу ген. Алфред Ґрунтер, але вони не забирали голосу. Наради мали строго таємний характер. Відомо тільки, що військові представники остерігали членів Ради, що нова зброя та нові винаходи в нічому не зменшують розмірів і потреб людської сили та що нафта ні атомову бомбу, керовані на віддаль ракети і тим подібну нову зброю не зменшують потреб дальшої розбудови армій. Вони на тій підставі домагались, що для успішної оборонної підготовки заходу та в обличчі збільшуваної совєтської загрози аліянти повинні продовжувати і збільшувати розбудову своєї оборонної сили, зокрема своїх армій. Вчорашні наради мали інформативний характер і вони будуть предметом дебат на найближчій сесії Атлантійської Ради, що мала б відбутися в половині грудня ц. року.

ЗДА купили зброї за 729,000,000 долярів в европейських країнах

Париж. — Американський амбасадор Вільям Г. Дрейпер, що діє як офіційний представник ЗДА в Европі, подав до відома, що Америка видала в минулому господарському році $729,000,000 на закуп зброї в европейських країнах, щоб в такий спосіб підтримати господарку цих країн. Найбільше з тих замовлень на зброю для держав Атлантійського Оборонного Пакту дістала Франція ($350,000,000), Італія мала замовлень на суму $140,000,000, Англія $75,000,000, Бельгія $48,000,000, Голляндія $41,000,000, Швайцарія $34,000,000. Інші держави: Греція, Німеччина, Данія, Норвегія і Швеція виконали замовлення на менші суми. Люксембург мав замовлення на $300,000, а Австрія тільки на $100,000. В найближчому фінансовому році Франція має дістати замовлення на 525,000,000 долярів.

Труман твердить, що мільйонери фінансують Республіканську кампанію

Гібінг, у стейті Мінесота. — През. Труман спинився тут у передвиборчій поїздці для здобуття перемоги Демократичній партії у стейті Мінесота, щоб здобути голоси робітників, які працюють в шахтах залізної руди. У промові він сказав, що то „мільйонери" фінансують кампанію ген. Айзенгавера в надії, що, на випадок обрання його президентом, вони дістануть нагороду в виді признання їм прав до прибережних підводних мінералів, права до побудови приватних електрівень і „знищення робітничих юній та фармерських кооператив". Це була друга з інших чотирьох більших промов президента, які він запроектував при кінці своєї кампанії.

Представники трьох релігійних груп проти закону МекКаррана

Вашингтон.— Речники протестантської, католицької й жидівської віроісповідних груп засудили іміграційний закон МекКаррана - Волтера як перестарілий і несправедливий супроти різних національних груп. Він теж — на їхню думку — викликає задором протиамериканські настрої. Це було сказане під час складання свідчень перед надзвичайною президентською комісією, яка приготовляє звіт для Конгресу на наступний рік. Суддя Луїс Е. Левінталь з Філадельфії, як представник жидівської допомогової організації для іміграції сказав, що система іміграційних квот, опертих на національним походженні, оперта на „перестарілій расистській теорії". Він теж сказав, що „ми виграли війну, щоб саме довести цю точку". „Система національного походження ясно твердить, що людина, народжена в Англії, 60 раз вартісніша для Злучених Держав, ніж людина народжена в Греції" — пригадував Левінтал. — Монсіньор Е. В. Свонстром, як представник Воєнної Допомогової Служби Краєвої Католицької Конференції Добродійности, заявив, що закон МекКаррана „має деморалізуючий вплив по цілому світі, бо він утривалює перестарілу іміграційну політику, що не стоїть у гармонії з нашими ідеалами і ділами".

Не буде американських комуністів в бюрах Об'єднаних Націй

Вашингтон. — Державний департамент сповістив, що між генеральним секретарем О. Н. Трігве Лі та урядом ЗДА наступило порозуміння, згідно з яким не матимуть можливости працювати в бюрах ОН американські громадяни — комуністи. Це вияснення було викликане у радіовому виступі республіканського сенатора з Вісконсін, Джозефа Р. МекКарті про те, що державний департамент свого часу порадив Трігве Лі прийняти на працю дванадцять урядовців, які пізніше відмовилися відповідати на питання, чи вони були комуністами й тому Секретаріят ОН був змушений найрізнішими способами звільнитись від їх послуг. Пресовий урядовець державного департаменту з службових мотивів не міг подати подробиць про відомості, подані Трігве Лі щодо згаданих дванадцяти урядовців, хоч бажанням департаменту є не допускати непевних осіб до подібних становищ. Що ж до приймання урядовців в секретаріят ОН, — то справа ця передана окремими внутрішніми приписами Генеральної Асамблеї. Отож уряди окремих держав в дійсності позбавлені можливости давати до секретаріяту ОН своїх людей і вибір урядовців залежить виключно від керівництва секретаріяту. Інформації, які секретаріят хотів би мати щодо льояльности окремих осіб — горожан ЗДА — могли бути удїлювані лише на бажання самого Трігве Лі.

Стейтовий пенсійний учительський фонд з $325,000,000

Сиракюз, Н. Й. — Урядовець стейтового пенсійного фонду для вчителів, К. Д. Моррей, подав до публічного відома, що цей фонд досягнув висоти $325,000,000. Досі виплачено з цього фонду на старечі учительські пенсії біля $7,300,000. До фонду мають претенсії 60,5000 учителів, а з них дістають виплати 6,800 пенсіонерів. Фондом заряджує Стейтова Учительська Пенсійна Рада, яка саме відбула своє річне зібрання і провірила стан фонду за минулий адміністраційний рік, що покінчився 30 червня.

Розв'язали кризу австрійського уряду

Відень. — Кризу австрійського уряду, що виникла була з приводу непорозуміння в справі висот державного бюджету, розв'язали в той спосіб, що уряд зрезигнував, але його зараз знову покликали до сповнювання функцій аж до виборів, що мають відбутися в лютому 1953 р. Таку розв'язку прийняли обі партії, Народна і Соціялістична, щоб держава мала уряд під час того, як над справою австрійського мирового договору будуть дебатувати в ОН. Соціялісти бажали збільшення бюджету, а Народна партія боялася інфляції шилінга і обмежувала державні видатки. Ця справа бюджету буде передвиборчим агітаційним гаслом в виборах 1953 р.

Запеклі бої розгортаються на цілому корейському фронті

Токіо. — Головне командування аліянтських збройних сил на Далекому Сході повідомляє, що запеклі бої, які від кількох тижнів відновились головно на центральному фронті Кореї, тепер поступово розгортаються і на інших секторах фронту та набирають суцільного характеру. — Центром бойової активности є ще „залізний трикутник" на центральному секторі фронту, де в боях за поодинокі стратегічні позиції беруть участь більші відділи військ, піддержувані танками, артилерією і — з аліянтського боку — авіяцією. В багатьох випадках приходить до запеклих рукопашних боїв. Для характеристики тих боїв вистачить навести, що один гірський хребет впродовж вчорашнього дня аж шість разів змінював своїх господарів. Бої продовжуються.

Українська група бере активну участь у виборчій кампанії

Вашингтон, Д. С. — В теперішній виборчій кампанії бере замітну участь теж українська національностева група, маючи краєві і стейтові та місцеві комітети в обидвох великих партіях. На іншому місці в цьому числі подано інформації про створення Українського Виборчого Комітету, який піддержує кандидатуру губернатора Стівенсона, та який проголосив окрему відозву в цій справі, підписану десятками відомих громадян і діячів. Рівночасно Пресова Служба Краєвого Республіканського Комітету розіслала до преси повідомлення Артура Блісс Лейна, координатора чужомовних груп в Краєвому Комітеті Республіканської Партії, в якому він гратулює голові Українського Відділу в тому Комітеті, п. Д. Галичину, за „перехилення українських голосів в користь кандидатури ген. Двайта Айзенгавера". З повідомлення амбасадора Лейна виходить, що в передвиборчій кампанії в користь ген. Айзенгавера беруть активну участь в поодиноких стейтах: Богдан Салабай в Конектикат, Андрій Цебак в Індіяні, Осип Семенків в Меріленді, проф. Степан Мамчур в Мішигені, Іван Романишин в Ню Джерзі, Іван Тарнавський в Огайо, Михайло Дармограй в Пенсилвенії, Андрій Мельничук в Ровд Айленд, проф. Роман Смаль-Стоцький у Висконсин, Михайло Кульчицький в Мізурі, Іван Дужанський в Елиной, Михайло Маєр в Делевар та проф. Олександер Грановський в Мінесоті.

Засудили двох чеських шпигунів

Ґаґа і Відень. — Комуністична Чехія посилала свою шпигунську діяльність на Заході, як про те свідчить той факт, що 28 жовтня в Голяндії і в Австрії засудили чеських шпигунів до кари вісімнадцяти місяців уя'зіення. В Ґазі засудили шпигуна д-ра Енгеля Кранца за діяльність в користь чеського уряду, а американський суд у Зальцбургу в Австрії засудив австрійську громадянку Маріянну Седу за те, що вона викрадала військові інформації та передавала їх чеській розвідчій службі. Обидвоє шпигунів признаися до своєї діяльности, а М. Седа заявила, що вона дістала за свою шпигунську діяльність 25,000 шилінгів (961 доляр).

Німеччина приспішує ратифікацію договору

Бонн, Німеччина. — Уряд Західної Німеччини рішив приспішити ратифікацію договору в справі европейської оборонної спільноти та німецької участі в европейській обороні, не зважаючи на суперечності в справі Саарщини та на зірвання переговорів в тій справі. Це рішення винесено вчора на нарадах уряду, на яких канцлер Аденауер інформував про свої безуспішні заходи дійти з урядом Франції до відповідного і задовільного для обидвох країн порозуміння в справі Саарщини. В аліянтських колах прийнято це рішення німецького уряду з помітним вдоволенням і признанням для німців за те, що вони не узалежнюють такої важливої справи, як спільна оборона Західної Европи від своїх суперечностей з Францією.

ПЕРЕДБАЧУВАННЯ ПЕРЕМОГИ ПРИ ВИБОРАХ

Ню Йорк. — Від половини жовтня спеціяльні кореспонденти великих щоденників з Ню Йорку роблять пробне голосування між стрічними людьми в різних місцевостях і околицях, щоб з їх настрою судити про прихильність цілого населення до кандидатів та партій. З настрою одиниць кореспонденти передбачують вигляди на вибір одного чи другого кандидата. За обчисленням такого „солом'яного голосування" щоденник „Ню Йорк Таймс" подає такі дані про можливість перемоги кандидатів великих партій:

Республіканський кандидат ген. Двайт Д. Айзенгавер має запевнену більшість у десятьох стейтах, які дають 69 голосів у Виборчій Колегії. Демократичний кандидат, губ. Адлей Е. Стівенсон, має запевнену більшість в дев'ятьох стейтах з 92 голосами у Виборчій Колегії. Дальше йдуть вісті з непевних стейтів. У шіснадцятьох стейтах, які разом дають 195 голосів у Виборчій Колегії, перед веде ген. Айзенгавер, а Стівенсон веде перед у сімох стейтах з 102 голосами. Цілком непевних стейтів є шість з 73 голосами. Загально кореспонденти завважують, що Айзенгавер тратить давнішу прихильність, одначе все ще має запевнену більшість. Тому майже ніхто з безсторонніх спостерігачів не хоче ризикувати якогось певного передбачування висліду голосування у вівторок 4 листопада.

Джозеф Алсоп, колумніст республіканської газети „Н. Й. Геральд Трибюн", який їздить з групою Стівенсона і приглядається передвиборчому рухові, переповідає настрої серед провідних демократів і твердить, що вони певні за вибір Стівенсона. Надії оперті на здобуття стейтів: Ню Йорк, Каліфорнія, Ровд Айленд, і очевидно всіх південних стейтів за вийнятком Вірджінії. Вони помічають загальний зворот незалежних виборців до Стівенсона, між якими важливу ролю грають інтелектуальні „шишки". Свою головну силу в многолюдних стейтах опирають демократи на зорганізованім робітництві. Тільки одного вони побоюються, а саме, що зворот в сторону Стівенсона почався запізно і може не стати часу, щоб його використати.

Армія допомагає населенню в Кубі

Гавана, Куба. — Військові літаки почали довозити харчі для населення, що потерпіло від тропічного буревію, який понищив Ляс Вілляс та околиці. 28 жовтня літаки змогли доставити біля двох тон харчів для понад тисячі родин, що від минулої п'ятниці перебувають без мешкань і їжі. Під час буревію загинули три особи, а понад п'ятдесят були поранені, — серед них багато вимагають пильної лікарської помочі. Загальні шкоди приблизно обчислено на 5,000,000 долярів. До знищених околиць посилають також з харчами і ліками військові вантажні авта, проте їх просування відбувається помалу, бо шляхи завалені поломаними деревами і рештками будинків.

Грізний землетрус у Гаїті

Порт-о-Пренс, Гаїті. — Відомості, що надійшли до цього міста з південної частини Гаїті, зокрема з міста Анс-а-Во, сповіщають про „багатьох забитих і поранених" в наслідок несподіваного землетрусу, що охопив уночі на 28 жовтня південну частину Гаїті. Землетрус досягнув і інші міста цієї околиці, про що ще немає подробиць. Підземні поштовхи відчувалися і наступного дня, але вони вже були незначні й не спричинили помітних шкод.

Українці взяли участь в святкуванні „Тижня Волі" в Нюарку

Нюарк. — Минулої неділі, 26-го жовтня, у великій залі Моск Театру відбулося святкування проголошеного губернатором Дрисколем „Тижня Волі", призначеного для вшанування річниці відкриття статуї Свободи та для „передачі послання надії на волю" для народів за залізною заслоною. В святкуваннях в Нюарку взяли участь поодинокі національностеві групи, між якими українська група виразно вибивалася на перше місце, як своєю приявністю на залі, так і участю в програмі. Українську групу представив голова стейтового Українського Республіканського Комітету адв. Іван Романишин, виголошуючи при цьому українською мовою коротку промову. „Проголошений губернатором Дрисколем „Тиждень Волі" — говорив п. Романишин — ми обходимо в тому непохитному переконанні, що при наших спільних зусиллях та при Божій допомозі світло із смолоскипу волі з нашої Статуї Свободи скоро засвітить в цілому світі та розвіє темряву неволі теж для нашого українського народу, який стоїть сьогодні в авангарді боротьби за волю та приносить в ній найбільші жертви". Між промовцями на імпрезі був теж сенатор Александер Сміт, амбасадор Лейн, проф. Лев Добрянський, голова УККомітету, та інші. — Ген. Двайт Айзенгавер, республіканський кандидат на президента країни, надіслав з цієї нагоди окрему привітальну телеграму. В концертовій частині, що складалася з мистецьких виступів поодиноких національностевих груп, виступав український хор „Трембіта".

Пропав американський старшина на автостраді з Берліну

Берлін. — Головна військова кватира ЗДА в Берліні повідомляє, що на автостраді з Берліну до англійської зони пропав лейтенант першої кляси Вільям Л. Стонбрейкер, що їхав автом до Бремергейвен, щоб звідтам виїхати до ЗДА. Зникнення цього старшини сталося кілька годин після того, як Совєти не дозволили американським патрулям проїздити автострадою з Берліну до англійської зони. Лейтенант виїхав з Берліну, але не доїхав до Гелмштедту, де автострада в'їжджає до англійської зони.

Умово недужі в'язні приєдналися до бунту

Честер, у стейті Елиной. — Ворохібня в стейтовій тюрмі, яка вибухла тому два дні, поширилася на відділ для умово хворих, які схопили трьох тюремних сторожів в додатку до сімох, що їх схопили раніше 300 звичайних в'язнів. З уваги на це бунт став грізнішим ніж був спочатку. Недужих з кримінальними умовими дочсоченнями нараховують двічі тільки. Вони приміщені в психопатичній відділі. Вони здобули кухню і, озброєні ножами й іншим приладдям, забарикадувалися проти нападу сторожі й поліції. Управа тюрми пробувала переговорювати з бунтарями, одначе вони відмовляються, заявляючи, що не випустять нікого. Вони вимагають вислухання їхніх жалів газетярами, хоч спочатку хотіли побачитися з губернатором стейту, теперішнім демократичним кандидатом Адлей Е. Стівенсоном.

Бразілія купує в Англії ракетні літаки

Ріо де Жанейро. — Тут сповіщено про закуп в Англії сімдесяти ракетних літаків для бразілійських повітряних сил. Закуп складатиметься з шестидесяти боєвих літаків „М-8" та десяти учбових апаратів „М-7". Про домовленість щодо набуття літаків, повідомлено з нагоди закінчення лету понад країною чотирьох брітійських ракетних бомбовиків.

П'ЯТЬ СОЮЗНИКІВ ЗДА ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ОБМЕЖЕННЯ ТОРГІВЛІ

Женева. — Тут відбуваються наради Загального Порозуміння в справі тариф і торгівлі, і на цих нарадах п'ять союзних держав остерігали ЗДА перед обмеженням торгівлі з іншими державами. Як пошкодовані держави виступали: Данія, Голляндія, Канада, Австралія і Нова Зеляндія. Вони обвинувачували ЗДА в нарушенні торговельних умов і грозили відплатою Америці при допомозі звищування імпорту із ЗДА. — Представник Голляндії проголосив, що його країна вже обмежує імпорт пшениці із ЗДА на 18,000 метр. тон. Але всі представники цих держав заявили, що уряд ЗДА старався згладжувати ті обмеження імпорту до своєї країни, які виникали із ухвали Конгресу, та збільшував досі при допомозі адміністрація ЗДА. Представник ЗДА признав, що було порушення певних умов в справі тариф із тими країнами. — Голляндія і Данія нарікали на обмеження ввозу сиру, а Австралія і Нова Зеляндія масла. Нова Зеляндія не має де подіти своє масло, бо Ґаваї зовсім зачинили довіз масла із тієї країни.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage privided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	$ 6.50	Six months	$ 6.50
На три місяці	$ 3.50	Three months	$ 3.50
Число з понеділка (з англійською частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weakly, English language suppl.)	
На рік	$ 3.00	One year	$ 3.00
На пів року	$ 2.00	Six months	$ 2.00

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSFY CITY 3, N. J.

КОРЕЙСЬКА ПРОБЛЕМА

Війна в Кореї відіграє важливу ролю у виборчій кампанії вже тому, що якраз вона дає нагоду до обговорювання цілого ряду міжнародних та домашніх проблем, включно до комуністичної інфільтрації. Ця війна є теж зв'язана з політикою департаменту стейту відносно червоного Китаю та націоналістичного китайського уряду Чянг Кай-ші, тепер на Формозі, що вже давно зголосився до участи в війні в Кореї, а тепер хотів би згоди ЗДА навіть на висадку своїх військ в самому Кинтаю для боротьби з піддержуваним Москвою китайським червоним режимом. Корея це слабе місце в закордонній політиці теперішньої адміністрації, а що вона коштує кожного дня свіжого проливу американської крови, то й дуже актуальне для загалу американського народу.

Це добре знає Республіканська партія, що хоче прийти до влади. З цього теж боку треба підходити до заяви ген. Айзенгавера, що він — як тільки його виберуть президентом — вважатиме одним з перших і найважливіших своїх обов'язків вибратись до Кореї, щоб на місці провірити, як можна з честю покінчити якнайскорше війну. Не в тім'я биті демократи відразу зрозуміли, що означає така заява в час виборчої агітації, коли одні батьки потерпають за життя своїх синів у Кореї, а другі знають, що й їхні сини будуть скоро покликані до такої самої служби. До того ж сама війна в Кореї дуже непопулярна як серед вояків, так і в суспільстві, бо урядові виясненння не дають ще й досі задовільної відповіді на питання, чому ми в Кореї. Особливо важко це зрозуміти жінкам-матерям, а жінки становлять більшість тих, що мають право голосувати.

Президент Труман та демократичний кандидат Стівенсон відповідають ген. Айзенгаверові на його заяву в справі Кореї дуже гостро. Вони кажуть, іронічно, що не до Кореї треба їхати, щоб скоро полагодити проблему корейської війни, а до Москви! На це Айзенгавер відповідає, що якраз політика демократичної адміністрації — „давати" — „поступатись" Совєтам — довела до цього сумного стану, з якого Труман і Стівенсон не знають виходу.

Але є одна велика користь навіть і з дебат про війну в Кореї. Демократична адміністрація мусить тепер витримувати перехресний вогонь щодо всієї своєї політики в відношенні до Москви і комуністичної інфільтрації, що буде для неї доброю наукою на випадок, як вона надалі залишиться при владі. Корея, пам'ятаймо, є тільки одним з важливих моментів в американській закордонній політиці. Добре, що сам уряд виразно признає, що все лихо іде з Москви і від комуністів, а суспільність переконалась, що комуністична інфільтрація розвинулась в країні дуже широко й глибоко.

Хоч ген. Айзенгавер заявив, що сам поїде до Кореї, щоб там шукати способу якнайскоршого закінчення війни, то так є, що й він не знає, як це може статись, так само, як і не знає цього ні Труман, ні Стівенсон. Правдиво пише Лодвел Денні, що коли б хто з них дійсно знав, як можна покінчити з війною в Кореї, то цілком певно сказав би це і виборцям. Видно, що самі не знають, а як знають, то є якісь причини, що змушують їх відповідати на це питання загальниками, хоч би і сенсаційними, а такою стала заява ген. Айзенгавера вже тому, що він, славний командир, який так дуже заслужився в війні з Гітлером, повинен би знати щось більше, як хто-другий, як закінчити з честю теж і війну в Кореї.

На нашу думку теж і ген. Айзенгавер не зможе покінчити цеї війни „з честю" і користю для Америки і цілого вільного світу, коли він не покінчить з „імперією" Сталіна в такий самий спосіб, як це сталося з „імперією" Гітлера. Кожна інша полагода корейського конфлікту, диктована конечністю чи чимсь іншим, може тільки відкласти реченець остаточного змагу між демократичним і тоталітарним світами. Але чи так думають кандидати на наступного президента ЗДА — не знаємо.

СВІТ НА ПЕРЕЛОМІ

Світ мав уже багато всіляких „переломів", але ще ніколи такого рішального і драматичного, на порозі якого він стоїть сьогодні. Тут бо цей „перелом" відноситься вже не тільки до всіляких можливих політичних, господарських і т. п. змін навіть в найкращому світовому маштабі, але дослівно до самого існування нашої планети. Перед цією проблемою поставила наш світ сама людська геніяльність і винахідливість. Цим разом мова про водневу бомбу. Незвичайно інтересні інформації на цю тему подають відомі два авторитети в цій ділянці: Стюарт Алсоп і д-р Ралф Лепп, помістивши окрему статтю про цю бомбу в минулотижневому виданні „Сатердей Івнінг Повст".

Згідно з їхнім твердженням, публічна опінія світу вже кожного дня може довідатись про першу експльозію першої водневої бомби. Дня 31-го січня 1950 р. президент Труман повідомив, що він дав доручення Комісії Атомової Енергії „продовжувати працю над всіми родами ядрової зброї, включно з водневою супербомбою". Від того часу минає вже другий рік і можна припускати, що ця бомба, чи бомби вже готові та чекають на свою першу пробу. Проте, автори згаданої статті вважають, що президент Труман, який закінчує вже свою президентську каденцію, навряд чи схоче перебирати на себе відповідальність та видати доручення відносно першої експльозії водневої бомби, яка, в обставинах, могла б цілком перемінити вигляд нашої планети.

Коротка історія американської водневої бомби така:

Після успішної проби з першою атомовою бомбою, справа водневої бомби набрала реальних можливостей. Діло в тому, що водень можна перемінити в гелій та експльодувати тільки при допомозі атомового „запальника". Значить, „запальником" для водневої бомби може бути тільки експльозивна сила уранового атому. З хвилиною, як президент Труман давав доручення продовжувати працю над конструкцією водневої бомби, вчені мусіли мати вже готову відповідь, що таку бомбу можна збудувати.

Рішення президента Трумана в тій справі попередили численні і найбільш таємні наради в Пентагоні, які мусіли відповідати на два основні питання: чи водневу бомбу можна випродукувати, а якщо так, то чи годиться її продукувати. Перше питання дістало свою відповідь досить швидко, натомість другу відповідь перерішило повідомлення президента Трумана про першу успішну атомову експльозію в Совєтському Союзі. У Вашингтоні не могли мати сумніву, що Москва, діставши таємницю атомового „запальника", ані на хвилину не вагатиметься щодо дальшого розвитку та продукції водневої бомби, розривна сила якої може перевищувати силу атомової бомби 50 до 1,000 разів. Хоч нищівна сила водневої бомби не може перевищувати нищівну силу атомової бомби в такій самій пропорції, як перевищує її силу експльозії, проте одна воднева бамба вистачила б на те, щоб знищити все з коренем на просторі 750 квадратних миль, отже навіть найбільше місто. Кошта продукції одної водневої бомби обраховується на приблизно 20,000,000 долярів.

Американські вчені переконані, що Америка в тій ділянці випередила Совєтський Союз, але навіть найбільші оптимісти не думають, що вона випередила його на довше, як яких два-три роки. Є теж багато речевих аргументів за і проти продукції водневої бомби та її вжитковости у війні. Насамперед, водень, з якого таку бомбу продукується, має те „до себе", що впродовж кожних 12 років половина з нього „зникає". Крім того, таку зброю можна б використати тільки на величезні скупчення, а під цим оглядом большевики мали б в Америці далеко „вдячніші" об'єкти, ніж американці в Совєтах. Існують теж серйозні труднощі в перевозі такої бомби. Але найважливіше, чого ще вчені не потрапили з цілою точністю встановити та чого не можна буде встановити без проби, це незбагнуті діяння такої бомби. Можливість, щоб від експльозії водневої бомби наступив процес, в якому інші водні перемінилися б в гелій та експльодували, створивши на нашій планеті такий самий процес водневих експльозій, який відбувається на сонці, вчені вважають за виключену. Натомість можливий деякий інший процес, на саму згадку якого людині — як кажуть — волос встає на голові. Діло в тому, що водень при експльозії висилає величезну кількість невтронів. Ці невтрони вдаряють в атоми нітроґену, який знаходиться в повітрі, і перетворюють їх в газ, що має в собі радіоактивну субстанцію, відому під назвою карбон-14. Ця субстанція просякнула б повітря і землю, вона була б в повітрі, яким віддихаємо, у воді, яку п'ємо та в харчах, що їх споживаємо. Діставшись до живого організму, радіоактивний карбон-14 атакує малесенькі клітини, при допомозі яких життя таємничо переходить з роду в рід. У висліді, ці клітини можуть цілком зникнути і тоді ввесь живий світ був би безплідний, або, ще гірше, репродукція життя і ґенерацій може цілком змінити свій нормальний вигляд, приводячи на світ потвори.

Все це виглядає сьогодні тільки на фантазію і людський ум ще навіть не здає собі справи, що ця фантазія в кожній хвилині могла б стати дійсністю. В тому то й криється епохальна переломовість сьогоднішнього світу, що в теперішньому політичному напруженні могла б закінчитись або суцільною катастрофою, або створити передумови для найбільш величнього розвитку людської цивілізації.

УКРАЇНОЗНАВСТВО СЬОГОДНІ

У великій статті „Криза українознавчих наук" („Свобода ч.ч. 253, 259 і 260) проф. М. Чубатий застряг на стані традиційного українознавства („науки М. Грушевського" — як він сам висловлюється), датуючи завершення його десь коло 1932 року і далі не пішов. Звідси частинність опрацювання повзятої теми, оминення найактуальнішого і незадовільні, не орієнтуючі належно висновки. Кризу українознавства (бо саме так тему формульовано) автор звів до кризи традиційної системи українознавства, вбачаючи до того ж її чи не виключно в кризі кадрів — вигасанні старих науковців-україністів без того, щоб на зміну і доповнення їм ішли молодші, нові.

В чому був головний сенс і завдання „науки Грушевського", отого традиційного вже нині українознавства?

Про це досить влучно пише сам автор у згаданій статті:

„Українська наука 19 століття стала перед рідким завданням: доказувати існування самого народу; треба було по черзі доказувати існування окремої української мови, окремої української історії, окремої української культури та цілої духовости. І це саме було предметом українознавчих наук упродовж майже повних ста років".

Отже традиційне українознавство мало виразну і зрозумілу мету: доводити своїм і чужим, усьому світові самобутність українського народу в його минувшині та сучасності і звідси — право мати власне політичне обличчя, бути підметом політичної історії світу. Це було якраз те, що нам відбирали, що всіляко заперечували в своїх інтересах наші найближчі сусіди, в першу чергу гнобительська Москва. Потрібно було повсякчас доказувати — на базі науки історії насамперед — що ми були і є, що українство — природний вияв національно-політичних аспірацій окремого і великого (бо понад 40 млн.) українського народу на його споконвічній землі; що це зовсім не якась „видумка", „австро-німецька інтриґа", як це любили представляти московські імперіялістичні політики і лженауковці.

Щодо цього „наука Грушевського" гідно виконала своє завдання; сьогодні — це вже етап перейдений. То чи ж може українознавство і надалі обмежуватись у старих рамках, у рамках вже виконаного завдання? Чи не буде така наука анахронізмом, безплідним і непотрібним тупцюванням на місці, на кшталт набридлих „досліджень" про походження назви „Україна" або (в російській історіографії) півторасотлітньої дискусії так званих норманістів з їх противниками?

Наука не може плідно розвиватись у відірванні від життя, від його реальних процесів. Що Україна і український народ — не вимисл, не інтрижна спекуляція чужокрайових політичних ворогів російської імперії чи Польщі — це сьогодні нема що доводити. (Однаково ж таких людців, типовий зразок яких подав у своїм фейлетоні Гаврило Наплюйвочі, не переконати!). Є реальна Україна — за нинішнім не вельми приємним для нашого вуха номенклатурним означенням на політичній мапі світу УССР, є реально її народ, іменовані чужинцем представники якого засідають у різних міжнародних конференціях, в тому й на форумі ОН. І ця Україна, включно з її накиненим Москвою „братньо-союзним" фасадом, має становити сьогодні предмет українознавства.

Бо факти є фактами, їх у науці не заперечиш. Але на батьківщині, в УССР, усі факти, що стосуються її життя та розвитку, можна вивчати лище при густотуманному, порочному світлі кремлівської зірки. Отже й висновки в наслідку цього далекі від науки, можна сказати — „корифейні висновки". Ми ж тут, у вільному світі, маємо змогу і повинні вивчати ті факти в незатруєній атмосфері і неспотвореному світлі волелюбних країн і, дякуючи цьому, доходити висновків згідних з вимогами дійсної науки.

Трудно це робити, бо трудно з діставанням самих фактів, будучи поза межами батьківщини, та ще коли „граніца на замке" — це правда. Тому власне й маємо кризу української науки насамперед у ділянці суспільно-гуманітарній, тобто тій, що якраз окреслюється як українознавство. Тому й треба напружити всі сили, знайти й використати всі можливі ходи й засоби, щоб цю кризу перебороти.

Що, беручи вже конкретно, мало б становити предмет нинішнього українознавства в першу чергу?

Відповісти на це — значить розкрити й уточнити те, що ми загально вже сказали попереду.

З революцією і наступними етапами совєтизації (цих етапів було декілька) в Україні сталися величезні зміни. Вони охопили не лише зовнішній, верхній бік країни, а сягнули в саму глибінь, змінили й духове обличчя людности, нашої батьківщини взагалі. Як саме змінили, де й в чім нове витиснуло давніше геть, а де і в чім нове знайшло якусь форму співжиття з старим, давнішим? Де і які елементи старого були лише деформовані і як саме? Як представляється сьогодні національний, професійний, становий і взагалі соціяльно-економічний профіль людности України? Сучасне місто (зокрема такі великі міста як Київ, Харків, Одеса, Дніпропетровське), сучасне село, в тім колгоспи і комуни (якщо вони де є); великі новобудови (Дніпрогес, Краматорський машбуд, Штерівська станція тощо); суходільний, водний і повітряний транспорт; стан освіти і картина шкільництва; стан здоров'я й лікувальні та відпочинкові заклади; стан і характер родини, народжуваність, смертність, мати й дитина — загалом біологічна картина людности; наукове й мистецьке життя, наукові й мистецькі заклади й організації. Нарешті — державний апарат (включно з прямим апаратом терору — МВД чи МГБ та судом і в'язницями), воєнний апарат і армія (в межах України). До того ще прийшла б як окрема тема — українська іредента в РСФСР: Курщині, Донеччині; Кубані (і взагалі північному Кавказі).

Вивчаючи історичний процес в Україні з часу революції 1917-18 рр. наші науковці в полі свого зору мусять мати всю людність України, без різниці національного походження; загалом, не лише конструктивні, національно думаючі елементи, а й деструктивні (їх було багато серед питоменних українців), що йшли впоперек наших визвольних, національно-державницьких змагань. На сучасному етапі українознавство не повинно виходити з принципу національно-партійного, а з територіяльно-державного, і така, до прикладу кажучи, Таращанська дивізія чи рух Махна або навіть „Пашківська республіка" так само належать до нашої історії і мають бути предметом дослідження, як і Гайдамацький Кіш Слобідської України,

(Закінчення на стор. 3)

КОЛИ ХОРТІВ ГОДУВАТИ?

„Не тоді хортів годують, як ідуть на полювання".
(нар. прислів'я).

Останніми днями хвилі етеру принесли дуже цікаве повідомлення, що ті американські вояки в Кореї, про яких нічого не було відомо або вважалися як невідомо де зникли, бо вони не рахувалися на листах полонених, уже сьогодні ведуть антиамериканську пропаганду в країнах совєтських сателітах.

Отож бувші американські вояки, потрапивши до комуністичної неволі, вже встигли пройти в Москві комуністичний вишкіл, а сьогодні вже активно ведуть ідеологічну підготовку громадської опінії за залізною куртиною до майбутньої війни.

У зв'язку з цим нам прийшло на думку, що в Київському військовому училищі зв'язку ім. Калініна (це училище готувало офіцерів зв'язку для червоної армії) ще від 1937 року існував монголо-корейський факультет. Цей факультет коштував колосальних видатків, бо крім того, що все навчання провадилося через перекладачів — це значить подвійна оплата лектури, але курсанти монголо-корейського факультету, крім того, мали далеко ліпше відживлення, дорожчу і кращу уніформу і взагалі чудові умови житлові і побутові. Їхній режим навчання зовсім не походив на військово-касарняний, а більше подібний був на курортно-санаторійний. Наші Івани та Свиридони з колгоспів завжди з заздрістю дивилися на цих азійських курсантів, що перебували в таких чудових умовах в противенстві до своїх колеґ місцевих курсантів.

Нас тоді це дивувало. При чому тут монголо-корейський факультет у Києві? Але тепер нам ясно, що Москва ще від 1937 року готувала офіцерів монголів і корейців для війни, яку розпочала в 1950 році.

Оце ті самі офіцери-корейці, що готувалися в Києві на кошти наших нещасних рабів-колгоспників, сьогодні ведуть свої підрозділи в бій проти військ ОН. Оце ті самі офіцери-фанатики, вигодувані українським хлібом і вишколені московськими інструкторами, сьогодні роблять забурення в таборах полонених. Оце ті самі бувші вихованці Київського училища на очах охорони ОН влаштовують в таборах комуністичні маніфестації.

А коли почалася в 1941 році німецько-совєтська війна і коли безглузде німецьке командування зі своєю ідіотичною гітлерівською політикою душило голодом і дострілювало виснажених совєтських полонених по таборах, то Сталін дбайливо збирав німецьких і їх союзників полонених, організував для них зразкові табори, переводив перевишкіл і готував з них керівників майбутніх держав „народної демократії" — сьогодні слухняне знаряддя Москви.

Хіба ж це не бувші совєтські полонені чехи й словаки в лютому 1948 року на своїх багнетах принесли Чехословаччині „свободу", від якої тепер щоденно утікають чехословацькі громадяни на захід. Хіба ж не бувші совєтські полонені німці сьогодні становлять основний кістяк „народної поліції" в східній Німеччині, від якої сотками німці щомісячно втікають до зах. Берліну і просять у аліянтів азилю?

Тому нас абсолютно не дивує сьогоднішнє повідомлення радіо, що бувші американські вояки в Кореї вже сьогодні ведуть антиамериканську пропаганду в країнах совєтських сателітів. А ще більше нас не здивує, коли ми в перший же тиждень майбутньої війни почуємо через радіо, що в Москві створений американський леґіон визволення Америки від капіталізму. Більше того, ми абсолютно переконані, що там у Москві не тільки підготований такий леґіон, але вже є і якийсь „конституційно" обраний „президент" майбутньої „народної" Америки.

Бо ми про подібне чули ще в 1939 році, коли Совєти віроломно напали на маленьку Фінляндію і в той же день проголосили фінський леґіон для „визволення" Фінляндії, очолений президентом „народної" Фінляндії Отто Куусіненом.

Ми навели лише пару прикладів з недавнього минулого, щоб показати, який Сталін спритний мисливець, як він вчасно годує хортів, а подібних прикладів можна наводити безліч, які вказують на тактику большевицької Москви в переведенні в життя своїх агресивних плянів завоювання світу.

Нас тільки дивує, чому західний світ не витягав з цього собі повчальних лекцій, чому західний світ не протиставить злодійським задумам Кремля антидію, чому в західному світі й досі нема чужинецьких леґіонів, створених з поневолених Москвою народів, які опинилися поза засягом червоного окупанта.

Юрко Степовий

О. Г.

ЧЕРВОНИЙ СКЕТЧ У СЛОВАЦЬКОМУ ВИКОНАННІ

(До восьмої річниці комуністичного путчу на Словаччині)

(16)

— Тихо, тихо, — заспокоює мене Сергій Михайлович. — Я прийшов вас попередити: є дуже погані новини.

— Може мене хочуть забрати професоркою „рущини" до Банської Бистриці? — питаю їдко.

— Ні.

— Може маєте когось іншого на моє місце?

— Ні, але ..

— Але що?

— Але сьогодні або завтра сюди приходять німці. Маємо відомості, що в Єлшаві сконцентровані великі німецькі сили ...

На момент я аж розгубилася від несподіванки.

— І що ж тепер буде? — питаю.

— З вашої посади тепер нічого не буде, принаймні так довго, поки німці не відступлять остаточно.

— Ну що ж, — потискаю я плечима, — не буде, то й не буде.

— А що ви думаєте робити далі?

На цей раз я вже не даю конкретної відповіди.

— Я ще не знаю. Побачу...

— А я вам раджу тепер їхати в Каменяни, бо під Ревуцою буде великий бій.

— Це радите тоді, коли автобус уже відійшов?

— Чекайте до завтра ...

З тими словами Сергій Михайлович відходить, а я йду назад і ділюся новиною з рештою співмешканців. Однак, всі ставляться до вістки з недовір'ям. Антін Степанович, який дещо розуміється на воєнних справах, цілком слушно заявляє:

— Коли навіть німці і схотять зайняти Ревуцу, то її віддадуть без бою. Хто ж її буде боронити і чим? Ота застава, що стоїть на виїзді? Ет, срунда все! Тут бою не буде.

Увечорі йду, як звичайно, по молоко, хоч учора сказала, що виїжджаю.

— А ви ж не поїхали? — питає господиня.

— Ні. Поїду, може завтра. Зрештою, не знаю ...

— Так, так ... Ліпше поїхати десь в Каменяни, як тут сидіти ...

Господиня наливає молоко, катеґорично відмовляється брати гроші, хоч я вже давно з нею умовилась, що без грошей молока я не хочу, і весь час намагається стати до мене боком або спиною. По мінах решти родини бачу, що вони щось знають, але не говорять. Мої дипломатичні хитрощі, щоб втягнути когось із них в розмову, йдуть намарне і не знаходять відгуку. По кількох таких спробах вже збираюся виходити, як раптом може восьмилітній хлопчик, що саме кінчав мищину макових галушок, несподівано спитав:

— А й дітей також будуть стріляти?

Тяжкий ляпас материної руки падає замість відповіди на потилицю хлопця, а батько ловить його за вухо і викидає до другої кімнати.

Я мало не випускаю з рук молока, і дивлюся то на господаря, то на господиню.

— Люди добрі, — кажу здавленим голосом, — коли ви щось знаєте — скажіть! Я вас не зраджу, можу вам присягнути! Але ... ви ж самі маєте діти ...

— Та то нічого ... От так собі дурний хлопець ляпнув... Ходіть, я вас проведу до брами.

На подвір'ї господар каже мені тихо:

— Не знаю, чи тому правда, але так говорять, що коли б сюди йшли німці, то є наказ від „русів" вас усіх постріляти. Я не вірю. Наші словаки того не зроблять. Хіба ваша „руда армада", як от у Банській Бистриці ... Не кажіть, хто вам сказав ... Добраніч! ..

Я вертаюся майже бігом, захлистуючись страхом і б'ючись безпорадно з думками. Треба було людей попередити, але так, щоб не викликати небезпечної паніки. Як це зробити? Перш усього треба опанувати свої власні нерви і нічого не дати по собі пізнати! Стримую крок і намагаюся йти повільно і думати ясно. По кількох хвилинах уже знаю, що треба робити, але чи це — радикальний вихід? На щастя, сторожі не видно, що є добрим знаком. Приходжу до школи, напуваю дітей молоком і йду до одної залі, де живуть по віку і по поведінці найсолідніші люди. Звертаюсь до одного немолодого і солідного пана, виходжу з ним в коридор і переповідаю новину.

— Гм! .. Погано, — каже задумано радник. — Того можна сподіватися ... І чого ж пані хочуть?

— Зберіть мужчин і обрадьте ситуацію. На всякий випадок треба бути приготованими, але не можна робити паніки.

— Пані мають рацію. Ідіть до себе, а я за яких півгодини дам знати, що ми вирішили. Пані ще нікому не казали? Добре, і не кажіть. Здайтеся на мене.

Через де-який час по школі ходять розпорядчики. Всі жінки з дітьми і всі старі мають перенестися до двох невеличких наріжних кімнат на поверсі. Кімнати виходять вузенькими віконечками на внутрішнє подвір'я і між ними знаходяться сходи на піддашшя. Вхід до школи барикадується столами і лавками, віконниці щільно замикаються.

На запитання: для чого це все? — розпорядчики відповідають, що це треба було зробити давно, тим більше тепер, коли школа спустіла майже на половину. Пан радник, вибравши зручну хвилину, шепче мені, що вночі безперервно стоятиме варта з кількох мужчин.

Так лягаємо спати.

Ніч, однак, проходить спокійно. Тільки бідний маґістер зі своєю хворою ногою весь час обертається з боку на бік і приглушено стогне. Я майже не сплю і обдумую своє положення. Приходжу до висновку, що мені таки найкраще їхати в Каменяни. Будь що будь там були люди, на допомогу котрих можна було в скрутну хвилину розраховувати. А допомоги мені часто бракувало в цій тяжкій і непевній подорожі.

Ледве надворі трохи розвиднілося, ледве вспіли розібрати барикади біля входів, як увійшов директор школи і попросив по-можливости звільнити яко мога більше місця і привести опорожнені кімнати до порядку.

Беремося до роботи: обмітаємо порохи, миємо вікна, двері, лавки, підлоги. Робота майже скінчена, і я йду до омнібусу. Вже все готове і навіть речі знесені на подвір'я. Тільки треба пошукати кількох мужчин, щоб допомогли мені віднести багаж до омнібусної зупинки і попрощатися зі знайомими людьми. Ледве я підшукала помічників і попрощалася, як вбігає захекана і перелякана Надійка.

— Ми знову під охороною! Варта нікого не випускає!

— Що?!! — скрикнула я. А як же тепер мені вийти? ..

— Ви не вийдете, — говорить Надійка чомусь злорадно. — Завтра нас усіх повезуть до Банської Бистриці.

— Ну, я до Банської Бистриці не поїду. Мене мусять випустити!

Надійка бере щітку і починає енерґійно терти підлогу.

— Саме вас не випустять, — говорить, не дивлячись на мене. — Знаєте, що Сергій Михайлович оце тепер казав? Казав, що ви — німецька шпіонка, і що він вас має під особливим наглядом.

— Сергій Михайлович? Де він?

— А он там внизу. Ідіть спитайте його самі.

Я стрімголов лечу вниз і ловлю Сергія Михайловича при виході за браму. Не маю ні часу, ні охоти питатися його, що він про мене розказував, лиш питаю:

— Сергію Михайловичу, чому знову варта?

Він ніяково оглядається по сторонах і каже:

— Та от маємо нове розпорядження знову: нікому не можна виходити ...

— Але ви, будь ласка, розпорядіться, щоб мене випустили. Мої речі вже тут! ..

— Я можу це зробити, але користи з того не буде. Ми одержали наказ повернути назад до школи всіх, навіть тих, хто вже виїхав на села, позбирати тих, хто мешкає приватно і звідси під ескортою відтранспортувати вас якнайскорше до Банської Бистриці. Ми вже вислали накази в села, так що, навіть виїхавши сьогодні, ви завтра будете змушені вертатися назад.

— Що буде завтра — невідомо. Випустіть мене тільки за ворота!

На моє превелике здивування Сергій Михайлович не тільки не ставить жодного опору, але навіть гукає мужчин, щоб помогли мені віднести речі до автобусу.

(Продовження буде).

Микола Галій

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА РОСІЇ НА УКРАЇНІ

В СВІТЛІ ІСТОРИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ.

(3)

Про настрої українського народу до росіян, Винниченко оповідає:

„Ми не лукаво, ми з побожним серцем, з чистим захватом вітали Велике Нове. Ми радісно витрусили з серця всі застарілі болі, гіркість, ненависть, ми одягли чисту одіж дружности, братерства, все забули й готові були всіма нашими недобитими силами боронити здобуте. Ми так щиро, так безоглядно були закохані в свободолюбність, у широкість, у безсребреність російської демократії, що навіть запропоновану одною частиною товаришів федерацію внесли в програму".

Про українські домагання до російської демократії, автор Відродження Нації, каже:

„Наші домагання були такі скромні, такі невеликі, такі натуральні, необхідні й до очевидности справедливі, що це ще більше зміцняло нашу простодушність, з якою ми зверталися до керуючих центрів всеросійської столиці".

„Але так само, як до війни й революції так і під час революції українство мало дуже небагато заступників й оборонців серед російської демократії. Російська соціялдемократія ніяким способом не могла згодитись на ту автономію України, якої хотіли українці, а тільки на національно-культурну автономію. То-б-то, вони згоджувались тільки на українську школу, і то не всісі школи, а тільки по селах, школи нижчої. За наші справедливі домагання, вони ще лаяли нас, що ми сміли хотіти свого визволення. Лаяли кожний по свойому. Чорносотенство лаяло мазепинцями, сепаратистами, німецькими запроданцями. Кадети називали вузькими шовіністами, тупими націоналістами, Демократи, особливо соціялісти, буржуазними націоналістами, контрреволюціонерами й реакціонерами".

Про настрої росіян на конференціях в Петрограді, які українська делеґація під головуванням того ж Винниченка відбувала з російським демократичним урядом і російською демократією в справі вирішення і видання акту про автономію України, Винниченко згадує:

„Я мав честь бути учасником, як цеї, так і всіх останніх делеґацій до Петрограду, й можу сказати, що коли відродження нації повинно добуватися крім усяких інших способів і пониженням, і соромом, то українська демократія й цим щедро заплатила як усій російській нації, так і її найпоступовішій демократії. І з гіркістю мушу зазначити, що коли російський уряд понижував і ображав нас, то робив це хоч у ввічливій формі, а російська демократія і ввічливістю не вважала потрібним прикрити свою націоналістичну брутальну наготу".

Потративши час на переговори і не договорившись з урядом, українська делеґація з нічим вернулась до Києва. В той час в Києві відбувався Всеукраїнський Селянський З'їзд й ішла жвава підготовка до Другого Всеукраїнського Військового З'їзду. Київ і вся Україна хвилювались в очікуванні важливих і вирішальних подій. Кілька день з ранку до вечора засідала Центральна Рада. Час був дійсно грізний для всієї української справи. Про це Винниченко згадує так:

Часопис „Свобода" повинен знаходитися в кожній українській хаті!

Український Виборчий Комітет для вибору Стівенсона

Заходом Українського Виборчого Комітету Америки видано відозву п. н. „Американські Українці, Голосуйте за Стівенсона і Спаркмана".

В цій відозві підкреслено, що „якщо ми виберемо Стівенсона, то тоді буде проводитися в Америці політично-суспільна плятформа Демократичної партії, яка вже на практиці впродовж 20 років доказала, що вона стоїть за: охорону прав творчої праці, поширення суспільного забезпечення, свобідну організацію робітничих юній, вирівнання справедливих заробітних платень, контролю цін на споживчі продукти, щоб стримати інфляцію, повну ґарантію особистих і цивільних громадянських свобід без огляду на національне походження і віру, активну участь Америки в світовій політиці, оборону міжнародного права в цілім світі, оборону справедливого миру і за національно-державну свободу кожної нації, великої чи малої, проти російсько - совєтського імперіялізму.

Цю відозву підписав адв. Степан Ярема, як голова Української краєвої Дівізії при Демократичній партії, а крім цього підписали її ще такі особи:

Антін Батюк, Скрентон, Па. Іван Бек, Дітройт, Миш. Михайло Бойко, Кліфтон, Н. Дж.; Володимир Дутчак, Скрентон, Па.; Василь Довгань, Дітройт, Миш.; Володимир Душник, Бруклин, Н. Й.; Катерина Доманчук, Шикаґо, Ілл.; адвокат Василь Гураль, Гилсайд, Н. Дж.; Іван Кіяк, Бетлегем, Па.; адвокат Росел Ковалишин, Нортгемптон, Па.; Теодор Калитка, Лоренс, Мас.; Йосиф Лисогір, Ню Йорк, Н. Й., Михайло Литвин, Ірвінгтон, Н. Дж.; Теодор Миник, Скрентон, Па.; Лука Мишуга, Джерзі Ситі, Н. Дж.; адвокат Волтер Майкелсон, Ґерісон, Н. Дж.; Анна Наконечна, Ленсінґ, Миш.; Стефан Онуфрейтон, Дітройт, Миш.; адвокат Іван Панчук, Дітройт, Миш.; Микола Прихітько, Гемтремк, Миш.; Пилип Пилипчук, Джексон Миш.; Едвард Попіль, Скрентон, Па.; адвокат Іван Рибак, Бетлегем, Па.; Мих. Скрабут, Питсбурґ, Па.; Іван Чайківський, Гемтремк, Миш.; Михайло Чорний, Ґренд Репідс, Миш.; Теодор Татаринський, Петерсон, Н. Дж.; Теодор Вислоцький, Нюарк, Н. Дж.; Михайло Вичорик, Дітройт, Миш.; Никола Задойко, Дербон, Миш.; А. Андревс, Флінт, Миш.; Ольга Залопани, Коґус, Н. Й.; Дж. Шеппе, Полянський, Бинґгамтон, Н. Й.; Джозеф Фелок, Ватерліт, Н. Й.; Андру Андріско, Трой, Н. Й.; Стівен Кирик, Ватерліт, Н. Йорк.

Українознавство сьогодні

(Докінчення зі стор. 2-гої)

формація Київських січових стрільців чи повстанська група Ю. Тютюнника або Холодного Яру. Цю аналогію можна ще продовжити, ставлячи поруч (розуміється, як предмет дослідження, для нашої науки) Українську Центральну Раду, її виникнення, склад, діяльність, — це з одного боку, і так званий ЦІКУК у Харкові, а пініше там же ВУЦІК (укр. мовою — ВУЦВК). І як сл. п. С. Петлюра чи М. Грушевський — персонажі нашої новочасної історії, то так само персонажами її є й В. Затонський і Нестор Махно. (Це не значить, розуміється, що формат тих і других, їх людська гідність і наше ставлення до них рівнозначні в обох випадках! Але науќова сумлінність і речевість нашого українознавства щодо революційних 1917-1919 рр. і всієї пореволюційної доби в Україні важлива ще й тому, що совєтська партійна наука історії безпардонно перекручує, спотворює дійсну картину цієї доби, повикидавши навіть 90% своїх же, большевицьких діячів, оскільки вони потрапили пізніше в неласку Сталіна).

Залишається вияснити ще таке питання: чи не означав би ось такий поворот українознавців обличчям до сучасної України — відмову чи неґацію всіх надбань попередніх поколінь у галузі українознавства? Чи не було б таким чином перервано тяглість науки про Україну, обірвано свавільно нитку традиційного українознавства, що чейже має загально визнані великі заслуги перед Україною і світом?

На наш погляд, аж ніяк. Навпаки: це буде дійовим і логічним продовженням, згідно з вимогами й принципами дійсної науки, плідної й сумлінної праці попередніх українознавців. Перед ними стояв реальний образ тодішньої України, ще не визнаваної в ширшому світі, і отже — завдання відкривати і, що так скажемо, рекомендувати її перед своїми і чужими. В наш час, перед сьогоднішніми українознавцями, стоїть реальний образ нинішньої України — УССР, багато в чому відмінної від колишньої, передреволюційної: України, світом вже визнаної, хоч і поневоленої фактично. Боротьба за її волю нелегка і, можливо, мусить тривати ще довго. Але вона буде ще важча і триватиме ще довше, якщо ми у вільному світі не знатимемо справжнього стану речей в Україні, не знатимемо природи й характеру внутрішніх процесів у її сьогоднішньому житті.

Б. Сивенко

Спорт

У. С. К. „ДНІПРО" В БАЛТИМОР, МД.

Значне число української молоді в Америці не належить до ніяких українських молодечих організацій і хоча воно уважає себе українцями, все таки силою обставин є найбільше виставлене на впливи чужого їм окруження і тим самим на постепенну денаціоналізацію. Ця молодь і стала проблемою дня для Виділу Філії УКК в Балтимор. Свій український спорт являвся одиноким магнетом, що згуртував би ту молодь разом в одному українському окруженні. Що пп. Головацької і Хархаліс з Виділу Філії УКК не помилилися у своєму правильному підході до тої справи, доказом того є нове українське спортове товариство на терені Америки — У. С. К. „Дніпро" в Балтимор.

По підготовчих нарадах зібралося 29 вересня ц. р. понад 50 осіб заінтересованої молоді на своїх загальних сходинах і оснували спортовий клюб „Дніпро". Участь старших громадян у Виділі спортового клюбу, як адв. д-р Курилас, голова спортового клюбу, пп. Хархаліс і Войтович — заступники голови, які рівночасно є членами виділів філій УКК, — перший у Батимор, другий на Куртіс Бей, Мд., — і інших поважних осіб, є запорукою, що українська громада в Балтимор є глибоко заінтересована у збереженні усієї нашої молоді для української нації. А сама молодь знайшла себе немов у новому світі. Заложено секцію копаного м'яча, що з першого дня пішла у розгри на площу, намічено секції шахістів і грачів у стук-пук. Розгри, хоча покищо без виграної для наших свіжих копунів м'яча, обіцюють, що наші змагуни скоро себе піднесуть на належне місце. Їхні вправи у кожний вільний час на площі є запорукою його.

Протягом одного місяця українська молодь в Балтимор пережила зміну. Її згуртування у рідному спортовому товаристві є рівночасно успіхом цілої української громади в Балтимор. У своїх стремліннях У. С. К. „Дніпро" повинен знайти прихильність і одноголосну підтримку всього українського громадянства нашого міста.

В. Сушко, інф. реф.

З ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО КЛЮБУ В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — Відбулося уконституювання нового Правління Літературно-Мистецького Клюбу. Функції розподілено так, що заступником голови та імпрезовим референтом став ред. Роман Купчинський, секретарем — ред. Іван Кедрин, обов'язки касієра тимчасово сповняє п. Ірина Гошовська (заступник — проф. Іванна Приймова). Функцію господаря зобов'язався взяти голова Правління, проф. Сергій Литвиненко.

В доповненні до нашої інформації в 280 числі „Свободи" подаємо цілий склад нововибраного Правління: голова — проф. Сергій Литвиненко; члени: ред. Роман Купчинський, проф. Іванна Приймова, Йосип Гірняк, ред. Іван Кедрин, Іван Керницький і Микола Понеділок. Від членів-прихильників вибрані: пані Ірина Гошовська й п. Атанас Чубатий. Контрольна Комісія: пані Людмила Івченко, ред. Федір Дудко і проф. Іван Паливода. Заступники — проф. М. Полєвський і Юрій Тищенко-Сірий.

На першому засіданні Правління в четвер 23 жовтня обговорено низку біжучих справ та намічено плян праці Клюбу на найближчий місяць. Між іншим на день 8 листопада (субота) заплановано товарисько-розвагову імпрезу в горішній залі Клюбу. Передбачається також „вимінний" Літературний Ярмарок з Літературно-Мистецьким Т-вом з Филаделфії (К.)

Вступайте в члени УНСоюзу!

ДОПОВІДЬ ПРОФ. В. СІЧИНСЬКОГО В Л.М.КЛЮБІ

В п'ятницю, 31-го жовтня, в Літературно - Мистецькому Клюбі в Ню Йорку проф. Володимир Січинський виголосить доповідь на тему: „Українські малярі 18-го сторіччя в Петербурзі". Початок о год. 7:30 ввечорі. Доповідь буде ілюстрована творами згаданих мистців.

Вступайте в члени УНСоюзу!